

Durant els anys de la Primera Gran Guerra Europea, Sabadell era una petita ciutat industrial, grisa i monòtona, de carrers estrets i allargassats en què nit i dia ressonava el ritme sincopat dels telers. Tenia un caràcter marcadament treballador i gaudia d'escasses expansions culturals o festives, mentre s'enriquia atropelladament amb les exportacions de llana gràcies a la neutralitat del govern espanyol en el conflicte. Era la ciutat «atragada i sorruda, trista i rica» de què parlava Joan Oliver en recordar aquells anys. El Sabadell de l'època era, a més, una ciutat molt mediatitzada per la cultura institucional i corporativa, una cultura aturada en el vuit-cents que malvivía tenallada per la decadència academicista i pel tradicionalisme.

I va ser Joaquim Folguera, l'estiu de 1915 l'encarregat de somoure aquest estancament cultural i artístic en què es debatia la ciutat, amb l'exposició d'Art Nou Català.

Folguera aconseguí portar al Centre Català de Sabadell una nodrida representació del grup de Les Arts i els Artistes, nascut a redós del Faiança Català de Santiago Segura, i dels que amb ells, oposant-se al simbolisme modernista, assajaven la creació d'una plàstica noucentista. La mostra era completada per un cicle de conferències a càrrec dels més significats teòrics del Nou-cents, que encapçalava Eugeni d'Ors, acompanyat per Martí Casanovas, Feliu Elias, Joaquim Torres-Garcia, Josep Aragay i Joaquim Folch i Torres.

Segurament la reacció de l'Acadèmia de Belles Arts no hauria estat tan desmesurada com va ser si la mostra d'Art Nou no hagués anat precedida d'un detonant manifest del mateix Folguera en què es mostrava molt crític amb Belles Arts i l'Escola d'Arts i Oficis: «Sofreix la pedagogia d'art a Sabadell una pobresa inconcebible. Hi ha encara en ella tots els tòpics vulgars d'un segle enrera i la influència de totes les acadèmies del món. I és en tal grau aquesta rutina deplorable que, quan un esperit selecte té la intuïció de l'art veritable o posseeix una tècnica tan meravellosa que mitjançant una fina educació pot incorporar-se als corrents d'art nou, la pedagogia artística nostra l'insensibilitza talment que li occeix tota l'espiritualitat i en fa un pintor de quadres per a menjadors de bona família.» Folguera era lúcid i contundent, i el rebuig institucional que suscità, ultra els exabruptes a la premsa, es traduí en una improvisada exposició de rèplica com a desgreuge, en què foren convidats a participar els socis de l'entitat, inclosos els joves que fins aleshores s'havien mostrat força rebels.

No hi ha dubte, però, que l'alenada renovadora de l'Art Nou havia trasbalsat els joves sabadellencs, els quals tot i que inicialment s'havien arrenclerat amb la Junta de Belles Arts i havien col·laborat en l'exposició de desgreuge, a poc a poc es van anar fent més receptius als nous corrents estètics que irradiava Barcelona. El mateix Vila Arrufat, vint anys més tard, així ho reconeixia: «Tinc davant meu el catàleg de l'Exposició d'Art Nou Català, amb portada de l'Obiols i m'evoca perfectament la sensació d'inquietud i al mateix temps d'irresistible simpatia malgrat tots els malgrats, que vam experimentar els d'aquella promoció. [...] I és que amb tot i molts prejudicis, invisiblement i involuntàriament començàvem a sintonitzar

com a receptors amb aquella nova emissora, per obra i gràcia d'un fluid inefable que ens acostava: la joventut.»

Ben aviat, l'arribada a Belles Arts dels lletraferits de la futura Colla de Sabadell o Grup de La Mirada, la majoria emancipats de l'Acadèmia Catòlica, hi semblarà l'esperit de revolta.

Va ser, doncs, a l'hivern de 1918 en una Acadèmia de Belles Arts polaritzada entre l'academicisme vuitcentista de la generació rectora i el progressiu apropament a l'ideari noucentista dels joves, on es van trobar Antoni Vila Arrufat, Ricard Marlet, Lluís Parcerisa, Joan Oliver, Francesc Trabal i Josep M. Trabal com a nucli inicial al qual s'afegirien més endavant Armand Obiols, Miquel Carreras i Joan Garriga.

L'activitat de la Colla es va caracteritzar, ja de bon principi, per una dualitat d'accions que oscil·laven entre l'humor provocatiu i l'activisme cultural, dualitat que va ser una constant en l'etapa sabadellenca del grup fins al final dels anys vint, quan es van integrar en la vida cultural barcelonina.

L'humor que van practicar durant aquests anys com a col·lectiu era un humor absurd i gratuït, corrosiu i desmitificador dels valors culturals establerts per una societat –la sabadellenca de primers de segle– tancada i endarrerida. Era un humor molt proper a les primeres avantguardes europees, especialment als dadaïstes, amb els quals compartien un mateix activisme provocador i una estètica de la transgressió molt semblant. Amb l'activisme cultural, en canvi, es feien seu l'ideal regenerador de la Catalunya-ciutat i participaven en l'intent de bastir una cultura nacional, moderna i cosmopolita que ajudaria a vertebrar el país, a l'estil del que, des del Romanticisme, havien fet les diverses cultures europees.

L'esperit de revolta i l'ideal de modernitat cosmopolita es van traduir, doncs, en dos tipus d'activitats: l'humor provocatiu i l'activisme cultural. [...] ("L'indiscret encant de La Mirada", dins *La Colla de Sabadell, entre el Noucentisme i l'Avantguarda*, p. 13-14-15).

Periodista i novel·lista, la seva obra destaca per l'audàcia dels plantejaments narratius, per l'humor i per la sensualitat. Fou redactor en cap del *Diari de Sabadell* i col·laborà en *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, *Mirador*, *Meridià*, *D'Ací i d'Allà*...

S'estrenà amb *L'any que ve* (1925), llibre d'acudits il·lustrats, prologat per Josep Carner, que encetava les Edicions La Mirada, on també publicà la primera novel·la, *L'home que es va perdre* (1929) i *Judita* (1930). I, successivament, *Quo vadis, Sánchez?* (1931), *Era una dona com les altres* (1932), *Hi ha homes que ploren perquè el sol es pon* (1933) i *Vois* (Premi Crexells 1936). *Els mediocres* (1929) és l'única incursió al teatre, que s'estrenà el 1931.

Durant la guerra a Barcelona fou un membre actiu de l'Agrupació d'Escriptors Catalans, secretari de la Institució de les Lletres Catalanes i organitzador del Servei de Biblioteques del Front. Exiliat a França, gràcies a les seves coneixences, gestionà per a un nombrós grup d'escriptors el refugi de Roissy-en-Brie. El desembre de 1939 s'embarcava en el *Florida* cap a Santiago de Xile, en un camí sense retorn.

Fill de l'alta burgesia industrial i

financera sabadellenca, estudià Dret, però de molt jove es decantà per la literatura i el periodisme. Ja abans d'entrar com a redactor al *Diari de Sabadell*, el 1923, va ser corresponsal de *La Veu de Catalunya* i de *La Publicitat*, en els quals més endavant col·laborà habitualment.

El 1928 publicà el primer llibre de narracions, *Una tragèdia a L'Aliput*, a les Edicions La Mirada. En època republicana, fou redactor de *Mirador* i de *Meridià*, publicà *Les decapitacions* (1934), amb què s'estrenava en poesia amb el pseudònim de Pere Quart, *Cataclisme* (1935), *Allò que tal vegada s'esdevingué* (1936), *Bestiari* (Premi Folguera 1936) i el 1938 estrenà *La fam* (Premi Teatre Català de la Comèdia).

Durant la guerra va participar en la creació i la gestió de l'Agrupació d'Escriptors Catalans, la Institució de les Lletres Catalanes i el Servei de Biblioteques del Front. S'exilià a França, al castell de Roissy-en-Brie i, a finals de 1939, s'embarcà en el *Florida* cap a Santiago de Xile, d'on retornà a primers de març de 1948.

Poeta, crític literari i periodista, Joan Prat i Esteve adoptà el pseudònim d'Armand Obiols amb la publicació dels primers poemes a la premsa, el 1919.

De molt jove fou corresponsal de *La Veu de Catalunya* amb unes cròniques que signava White i publicà articles de crítica al *Diari de Sabadell* i a *La Publicitat*. A mitjan anys vint s'havia creat un gran prestigi intel·lectual i tenia fama de crític dur i exigent. Per considerar-la excessivament mordaç, hagué de plegar la secció «Buirac» de *La Nau*.

La *Mirada* anuncià durant dos anys la imminent aparició de *Deucalió*, llibre de poesia de tradició simbolista, d'una maduresa precoç, que acabà desestimant, eternament insatisfet de la seva obra de creació.

Amb la República mantenia un segon editorial a *La Publicitat* i, militant d'Acció Catalana, es revelà com un excel·lent orador. En esclatar la Guerra Civil participà activament en l'Agrupació d'Escriptors i el Servei de Biblioteques del Front i fou cap de redacció de la *Revista de Catalunya*.

El 1939 s'exilià a França i estigué a Roissy-en-Brie. Amb l'ocupació nazi fou internat en un camp prop de Bordeus. Al final de la guerra europea entrà de traductor a l'ONU, primer a París i a Ginebra, i després a la IAEA (Agència Internacional d'Energia Atòmica), que també depenia de les Nacions Unides, a Viena.

Entre 1920 i 1922 van publicar com a Edicions «No me olvides» — nom que s'empescaren en un joc floral en al·lusió a la llegenda de la flor blava del mi-sotls — mitja dotzena de romanços, paròdia dels romanços populars, que procedien de les cançons que en Trabal Improvisava, com ens recordava Joan Oliver en evocar l'estada a la Font del Salic, en un andalús molt singular i que anaven des de matusseres corrandes populars fins a paròdies del romanticisme espanyol. Alguns els il·lustraren amb gravats antics, trobats a la Impremta del *Diari*, que resseguien la

tremendista iconografia religiosa i militar del segle dinou. Els últims números els dedicaren al tramvia de Terrassa i al de Sabadell, amb bolxos de Ricard Marlet i versos satírics de Joan Oliver, en un castellà volguda-ment maldestre que feia esgarriar, escarni de l'alta burgesia local que havia adoptat com a pròpia la llengua de la Corona. Els romanços els venien a la plaça dins d'un paraigua obert, girat de cap per avall, i barrejats amb autèntica literatura de cordill, cosa que desconcertava els confiats col·leccionistes, força nombrosos en aquells temps.

Exemplars dels romanços de les Edicions «No me olvides». (Arxiu històric de Sabadell)

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar
En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

COPLA DE SOCIEDADENA

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

PROFECIAS

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

HIMNO GENERAL de la JAMANCIA LIBRE

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

COPLITA TRISTE

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

HIMNO DEL ANTRÓPOLO

En l'època de la vida de aquestes
de la que s'ha de recordar
El que ha de recordar

Copla del castorico

EL TRANVIA DE TERRASA

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

Historia de la línea de la raza
dedicada a la industria textil de Girona

El dos de Mayo

de la guerra

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

PROLOGO DEL ASTROLOGO

El astrología es la ciencia
que estudia el destino
de las personas y de los
países, basándose en el
movimiento de los
planetas y en la posición
de las estrellas en el
cielo.

El astrología es la ciencia
que estudia el destino
de las personas y de los
países, basándose en el
movimiento de los
planetas y en la posición
de las estrellas en el
cielo.

El astrología es la ciencia
que estudia el destino
de las personas y de los
países, basándose en el
movimiento de los
planetas y en la posición
de las estrellas en el
cielo.

El astrología es la ciencia
que estudia el destino
de las personas y de los
países, basándose en el
movimiento de los
planetas y en la posición
de las estrellas en el
cielo.

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

NOMBRE DEL ANTHOLOGO

¿Sabem el nostre idioma?

A un idioma y a un idioma

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

ROMANCE DEL TRANVIA DE SADADELL

comparado con el de Terrasa

Historia de la línea de la raza
dedicada a la industria textil de Girona

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

El tranvía de Terrasa
es una línea férrea,
de 10,5 kilómetros
de longitud, que
conecta la ciudad
de Terrasa con
Barcelona.

EL TRAMVÍA DE TARRASA

El tramvía de Tarrasa
es una cosa indecente;
sí, ya de la raya pasa
engañar así a la gente.

Te meten en un vagón
de medidas tan mezquinas
que las gentes que allí son
han de estar como sardinas.

Poco después de marchar
ya comienza el traqueteo:
pronto te viene el marco:
y unas ganas de arrojar.

Te vas a la ventanilla
para hacer pronta limpieza
y encuentras ¡oh maravilla!
que no pasa la cabeza.

Y se ha de hacer allí mismo
sin ninguna cortesía,

es el colmo del cinismo
el de aquesta Compañía!

Por fin llegas al destino
todo sucio de comida
jurando como un cretino
que no vuelves en la vida.

En fin que aqueste Tramvía
hace nacer tal malicia
que no es de extrañar que un día
le haga el público justicia.

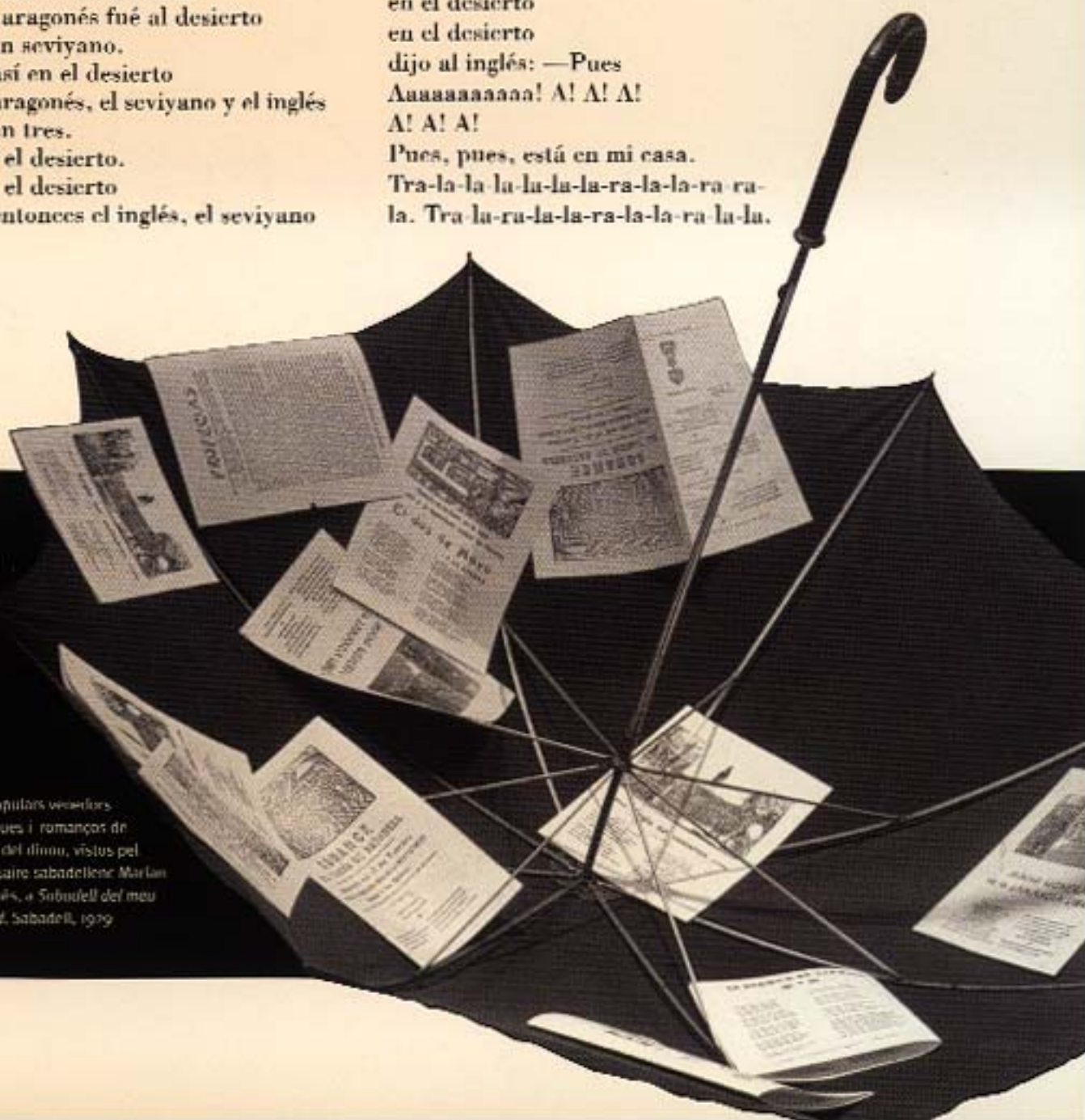
QUE SI UN DÍA, BIEN LEJANO,
AQUESTE TRAMVÍA INSANO
LLEGA A NUESTRA POBLACIÓN,
NADIE A RECIBIRLE VAYA
Y TODO EL MUNDO ¡MAL HAYA!
GRITE CON HÓRRIDO SON
¡¡¡ATRÁS LA FALSA ATALAYA
DE LA CIVILIZACIÓN!!!

COPLITA TRISTE JOTA ARAGONESA

Una vez en el desierto
una vez en el desierto,
había un inglés
había un inglés
Yes.
Había un inglés en el desierto.
Y una cierta mañana
un aragonés fué al desierto
y un sevyano.
Y así en el desierto
el aragonés, el sevyano y el inglés
eran tres.
En el desierto.
En el desierto
Y entonces el inglés, el sevyano

le dijo en el desierto
Ay! Sevyano!
Ay!
Dime: Donde está tu mare.
Y el sevyanoooooooooo,
el sevyano con voz de trueno
en el desierto
en el desierto
dijo al inglés: —Pues
Aaaaaaaaaaaaa! A! A! A!
A! A! A!
Pues, pues, está en mi casa.
Tra-la-la la-la-la-la-ra-la-la-ra-
la. Tra-la-ra-la-la-ra-la-la-ra-la-la.

Una populars venedors
d'equies i romanços de
finals del dinou, vistos pel
terrassaire sabadellenc Marián
Ringués, a Sabadell del meu
record, Sabadell, 1979

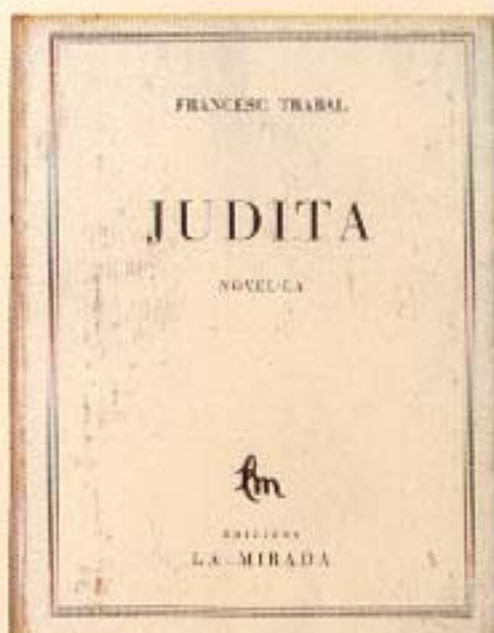

Els divuit volums apareguts en l'etapa sabadellenca foren impresos artesanalment, amb la pulcritud i el bon gust que l'acreditaven, a l'obrador de Joan Sallent, amb maqueta i logotip de Ricard Marlet.

Entre 1925 i 1930 van aparèixer catorze títols de Trabal, Guerau de Liost, Camer, Riba, Esclassans, Oliver, Rovira i Virgili, Feliu Elias i C.A. Jordana, i quatre volums de teatre, de Soldevilla, Millàs-Raurell, Camer i Sagarra. La Mirada edità també romanços i estampes, amb poemes de Camer, Obiols i Guerau de Liost i il·lustracions de Ricard Marlet, Vila Arrufat i Josep Vives. Entre els projectes hi havia una

sèrie d'art amb dibuixos de Picasso, Dalí i Miró; una sèrie d'autors estrangers contemporanis, que encetava Cocteau, i finalment una sèrie d'autors catalans traduïts al francès.

«Mai no oblidaré les nits d'agost al Marquet de les Rocues, al fons de la Vall d'Horta, sota el Montcau. El Marquet és un castell construït amb la pedra vermella del país combinada amb el maó vist. És obra de l'arquitecte Batlleu i va ser un capritx del meu avi Antoni Oliver i Boixó. Al Marquet he passat les temporades més felices de la meua vida. Les nits sobretot hi prenien una serenitat i una transparència galrebé màgiques. [...]

Musicis cegs de carrer

A Guillaume Apollinaire

LLAORIMES DE MUSICA RELLISCANT SOBRE PEQA GRECA
VIBRACIO DE CORDES I DE NERVIS I D'AIRE
AIQUES TERBOLES QUE S'AOITEN I MAL FLAIREN
DRAPS VERDS MANS UROQUES CORDES BLANQUES
ULLS D'AOATA SERENA I POLIDA
MAXIMA PRESSIO DEL OMEMO MUSICAL
DEOOTALL DE MELODIA OLIOSA
MULTITUT TANGENT
VALVULA LITERARIA
MENDICITAT
PUCCINI